

Diplomitöö
470784

N. V. 1

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTE TEADUSKONN

22. märts 1943

Lk 39
TARTU

Prof. Hoffmänni
kõneõpetuse diplomitöö
22. 2. 43. / Hoffmänni

Amilda Anton.

Abielulahutus TsSeelnõu ja
Uue Suur Saksamaa abieluõiguse
järelle.

Amilda Anton diplomitöö
27. 5. 43. [Signature]

A. B.
2534

Tallinn, 1943 a.

Dozententitel 7. VI 1943 Eignungsbescheinigung

Sisukord:

- § 1. Abielu mõiste.
- § 2. Abielu lahutus.
- § 3. Abielu lahutuse põhjused.
- § 4. Abielu lahutuse isiklikud tagajärjed.
- § 5. Abielu lahutuse varanduslikud tagajärjed.
- § 6. Lõppsõna.

K i r j a n d u s .

T s i w i i l s e a d u s e e e l n õ u

/ Vab.Val.ettep. 11.X 39 /.

Das neue Ehe recht für G r o s s d e u t s c h -
l a n d .Dr.R.Bechert,Dr.J.Wiefels 1943.

S y s t e m d e s P r i v a t r e c h t s d e r O s t s e e -
p r o v i n z e n L i v -, E s t - u n d C u r l a n d
Dr. Carl Erdmann, 1889.

B ü r g e r l i c h e s G e s e t z b u c h m i t E i n f ü h -
r u n g s g e s e t z u n d 21 e r g ä n z e n d e n G e s e t z e n u n d V e r o r d n u n g e n
1938.

B ü r g e r l i c h e s G e s e t z b u c h m i t E i n f ü h -
r u n g s g e s e t z , V e r s c h o l l e n h e i t s g e s e t z , S c h i f f r e c h t e g e s e t z ,
E h e g e s e t z , T e s t a m e n t s g e s e t z u n d a n d e r e n e i n s c h l ä g i g e n V o r -
s c h r i f t e n , B e c k ' s c h e K u r z - K o m m e n t a r e , D r . O t t o P a l a n d t 1942.

D a s E h e g e s e t z n e b s t D u r c h f ü h r u n g s v e r o r d n u n g
E r n s t L u d w i g R e x r o t h 1938.

L ü h e n d i d .

T s S e e e l n ö u = Tsiwil seaduse eelnõu / Wab.Wal.
ettep. 11.X 39 /.

E h e R = Das neue Eherecht für Grossdeutschland
Dr.R.Beichert,Dr.J.Wiefels 1943.

E h e G = Ehegesetz / Gesetz zur Vereinheitlichung des
Rechts der Eheschliessung und der Ehescheidung
im Lande Österreich und im übrigen Rechtsgebiet/
6.VII 1938.

B E S = Balti eraseadus I

B G B = Bürgerliches Gesetzbuch

B l u t s c h G . = Blutschutzgesetz / Gesetz zum Schutze
des deutschen Blutes und der deutschen Ehre/
15.IX 1935.

§.1 . A b i e l u m õ i s t e .

Enne kui rääkida abielu lahutusest selgitan lühidalt abielu mõiste.Nii Tsiwiil seaduse eelnõu kui ka Uue Suur Saksa abielu õiguse abielu mõisted, abielu sõlmimise tingimused ja vorm ühtuvad üldjoontes.Kuid natsionaalsotsialistlik õpetus on abielu instituudile oma mõju avaldanud, sellest on tingitud mõningad erinevused eelpool mainitud alal.

TsS eelnõu järele on abielu j u r i i d i l i n e l e p i n g kahe poole vahel.Ta eeldab abiellujate waba kokkulepet / waba tahet, consensus /. Abiellumisega ühendatakse mees ja naine abielulisse koosellu wastastikuseks toetamiseks ja laste saamiseks ning kasvatamiseks.Abikaasad wõlgnewad teineteisele truudust / monogaamia / ning ühisele hüwele üksmeelset kaastegewust ning kooselu.

Natsionaalsotsialistlikus riigis pole abielu juriidiline leping BGB ja TsS eelnõu mõttes,waid õiguslik sisse-sead Saksa¹ rahwa edasikestmise huwides.Abielu on wabal tahtel loodud ühiskondlik wahekord² .Indiividualistlik abielu ei wõi enam otsustaw olla,selle asemele tuleb abi-

---

1/Otto Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch, Beck'sche Kurz-Kommentare, München u. Berlin 1942, lehk.1998.
2/Dr.R.Bechert u.Dr.J.Wiefels, Das neue Ehe recht für Gross-

elu kõlblik olemus väärtuste mõõdupuuks võtta. Abielu suurem ja kaaluvam ülesanne seisab rahvusühiskonna vastu seisva kohustuse täitmisel.

Saksa riigi piires nagu meilgi sõlmitakse abielud obligatoorselt perekonnaseisumetniku juures vastava maa seaduses ette nähtud vormis. Abielusõlmimine on võimalik vaid isikute vahel, kes vastavad seaduste poolt ettekirjutatud tingimustele.

Saksa natsionaalsotsialistlik rassiopeetus teenib saksa vere puhtana hoidmist." Das Gesetz zum Schutze des deutschen Blutes und der deutschen Ehre /Blutschutzgesetz / 15.IX35 kuulub natsionaalsotsialistliku Saksa riigi põhiseaduste hulka³. Ta tahab ära hoida juudi ja saksa vere segunemist. See keeld on põhjapanewaks uuenduseks Saksa riigis eneses 1935 aastal.

Wastaw abiellumise keeld juudi soost kodanikuga puudub meie TsS eelnõus.

Allpool selgitan lähemalt juudi ja segawerelise juudi mõisted⁴:

S a k s a w e r e l i s e k s loetakse s a k s a wõi sama rassidest põlwenewaid rahwaid, näit. itaallased, prantslased, eestlased jne.

deutschland, Leipzig 1943, lehk. 7.

3/Palandt, op.cit., lehk. 2006.

4/Eher, lehk. 14.

W ä s s e r e l i s e d on rahwad, kes teistest rassidest wõi rassisegudest põlwenewad, kui saksa rahwas, näit. juut, mustlane, neeger.

J u u t on, kes vähemalt kolmest esiwanemast rassi järele täisjuutidest põlweneb. Juudiusku kuulumine on külaldane täisjuudiks lugemiseks. Kes vähemalt kahest täisjuudi esiwanemast põlweneb ja Saksa riigi kodanik on, järgnevatel juhtudel:

- a/ kui ta 15.IX 35 juudi kogudusse kuulus wõi hiljem sinna astus,
- b/ kui ta 15.IX 35 juudiga abielus oli wõi hiljem sellega abiellus,
- c/ kui ta ühest peale 15.IX 35 juudiga a/ sõlmitud abielust põlweneb,
- d/ kui ta wäljaspool abielulist wahekorda juudiga a/ mõttes põlweneb ja pärast 31.VIII1936 sündinud on.

S e g a w e r e l i n e j u u t on, kes ainult kaks täisjuudi esiwanemat omab ja Saksa riigi kodanik on, wälja arwatud kui ta a, b, c, d järgi juut on. Neid segawerelisi nimetatakse pool juutideks wõi segawerelisteks I kraadis.

Kes ainult ühte täisjuudi esiwanemat omab ja Saksa riigi kodanik on nimetatakse weerand juutideks wõi segawerelisteks II kraadis.

Abiellumise keelu piirid on tõmmatud rassipoliitiliste

arusaamiste järele.

Abielud saksawerelise Saksa riigi kodaniku ja juudi vahel on keelatud, kuna see saksa were puhtana hoidmise seadusega vastolus on.

Abielud saksawerelise Saksa riigi kodaniku ja segawerelise juudi vahel on ainult kindlate juhtudel lubatud, nimelt ainult siis, kui on oodata, et järglases saksa were osa juudi were osa tagasi tõrjub.

Abielukeelu üleastumise õiguslikud tagajärjed on üksikutel juhtudel erinevad.

Tähtsamatel juhtudel on abielukeeld lahutawa iseloomuga. Keelu vastaselt sõlmitud abielud on tühi sed ka siis, kui nad seadusest mööda hiilimise mõttes on välismaal sõlmitud.

Teistel juhtudel on abielukeeld ainult edasilükkawa iseloomuga, keelu vastaselt sõlmitud abielud on makswad.

BlschG astus Saksamaal jõusse 1. jaanuaril 1936⁵. Wastaw seadus on teretulnud uuenqus Saksa abielu õiguses. Loodan, et ka meie seadusandlus kõrd seda teed sammub ning wasta-wa keelu meie abielu õiguses läbi wiib.

5/Ernst Ludwig Rexroth, Das Ehegesetz nebst Durchführungsverordnung, München u. Berlin 1938, lehk. 177.

§ 2. Abielu lahutus.

Abielu lahutus on üks abielu lõppemise vorme. Abielu lahutamise all mõistetakse seaduspärase abielu lõpetamist vastava pädeva kohtu poolt seaduses ettenähtud põhjusil.

Eestis ainsaks kompetentseks kohtuks abielu lahutamise asjadele on ringkonnakohtus, Saksamaal Landgericht, nad ajavad abielu lahutamise asju vastavate sätete kohaselt.

Abielu lahutuse hagi tuleb esitada hageja elukoha piires asuwale ringkonnakohtule, Saksamaal Landgerichtile. Nii Saksa kui Eesti õigus loeb abielunaise elukohaks tema mehe elukohta.⁶ Seega tuleb esitada reeglipäraselt abielu lahutuse hagi mehe elukoha järele. TsS eelnõu vastav paragrahv lisab juurde, kui abielumehe elukoht on teadmata või abikaasad on õigustatud elama lahus, siis võib abielunaisel olla oma elukoht.⁷ Mainitud juhul esitab abielunaine lahutuse hagi oma elukoha järele. Vastav Saksa seadus lisab ainult, kui abielumehel elukohta sisemaal pole, on mõõduandev naise elukoht.⁸

Abielulahutamise õigus on pika arengu tulemus. Maailma-aated sel õiguselal pörkawad sageli karmilt wastamisi. Rooma-katoliiklik kirik õpetas, et abielu on sakrament⁹ ja la-

6/TsS eelnõu.lehk.6.

7/TsS eelnõu ib.

8/EheR lehk.67.

9/EheR lehk.46.

hutamatu "Mida Jumal on ühte pannud, ei või inimene lahutada". Tridenti kirikukogu / 1563 / otsustas selle asemel tunnustada vaid lahuselu¹⁰ /separatio a mensa et toro /. See jättis aga abielusideme puutumata, sellega oli süütul poolel võimata uuesti abielluda. Hiljem teatud põhjustel hakati lubama siiski abielulahutamist, mis toimus vaid harukorral, paavsti poolt lubatuna. Selline abieluõiguse korraldus oli näiteks maksew endises Austria õiguses.

11

Walgustusajajargu õigused väljudes wabamõttelisest maailmawaatest nägid abielus eraõiguslikku lepingut ja lubasid abielu lahutust laias ulatuses. Näiteks Preisi üldise maaõiguse järele võis lahutust saada mitte ainult süükorral, vaid ka ületamata wastumeelsuse ja lasteta abielude puhul põhjalikult järele kaalutud wastastikusel kokkuleppel. Samadel põhjustel lubas lahutust ka Code civil. See-ga võimaldab hilisem aeg isegi kokkuleppel abielu lahutust.

Wastand abielu mittelahutatavusele on teine äärmus, et üks pool võib abielust loobuda ühekülgselt. Üldreeglina ühepoolset abielulahutamise õigust tänapäeval pole /Rooma õiguses mehel selline loobumine oli lubatud - .n.n. repudium /. SSSR-is võeti tarwitusele ühekülgselt abielust loobumise

10/ EheR op.cit., lehk. 46.

11/ EheR ib.

võimalus, kuid viimasel ajal on seda sealgi kitsendatud.

BGB ja BES juhtnõõrid olid kompromisslahendus. Seal lubati abielu lahutust kohtuotsusega, kuid ainult teatud seaduses üles loetud põhjustel. Põhiliselt oli lahutus lubatud ainult kindlatel süü juhtudel. Brandina lubas seadus ühel juhul abielu lahutust ka ilma süüta, nimelt waimuhai-guse juhul.

12

TsS eelnõu jälgib abielu lahutuse põhjuste määramisel BES juhtnõõre, kuid ta on püüdnud kehtivat abielu õigust täiendada vastavalt aja nõuetele, ta näeb ette ka lahutust wastastikusel kokkuleppel abielu lahutatakse, kui mõlemad abikaasad seda ühiselt ja wankumatult soowivad .

13

12/Mis puutub Eesti kehtiwasse abielu õigusesse on see väga lünklik ja partikulaarne. TsS eelnõu on püüdnud mainitud wead parandada. Hinnates TsS eelnõu, peab tunnistama teda ajakohaseks nii sisult kui vormilt. Wähemad puudused temas ei määra veel ta wäärtust.

TsS eelnõu ilmus esimeses redaktsioonis 1935 a. koosnedes üldosast, perekonna-, pärandus- ja asjaõigusest. Hiljem on TsS eelnõu ilmunud veel mitmes redaktsioonis ühtlasi töötati välja ka obligatsiooni õigus. Mis puutub eelnõu allikasse, siis nendena on kasutatud peamiselt senikehtwaid seadusi -BES-st ja Eesti Wabariigi ajal antud nowelle. Välismaisete eeskujudena on kasutatud BGB, Wene tsiwiilseadustiku eelnõu, ZGB, CC, Ungari tsiwiilseadustiku eelnõu, Rootsi perekonnaõiguse sätteid, Poola tsiwiilseadustiku eelnõu, ja Prantsuse -Itaalia ühise obligatsiooniõiguse projekti. Pääle toodud allikate ja Rahwasteliidu sellekohase komisjoni tööde on silmas peetud ka kohtupraksist ja doktriini.

13/TsS eelnõu lehk. 35.

EheG-is¹⁴ leiab väljendust kehtiv Saksa abieluõigus. Wastawalt natsionaalsotsialistlikule wastele väljub ta abielulahutamiseõiguse juhtnõotide andmisel hävitamise põhimõttest.

Natsionaalsotsialistliku arusaamise järele peab abielulahutamine siduaks tegema - wastawalt abielu ülesandele - objektiivsest möödupuust, nimelt küsimuse all seiswa abielu väärtusest ühiskonnale. Siit järgneb, et abielu lahutust kokkuleppel ei või lubada, kui abielu oma väärtust rahvusühiskonnale pole minetanud. Sest abielu ei teeni esmajärgus üksiku isiklikku õnne waid tema ülesanne seisab ühiskonna wastu seiswa kohustuse täitmisel.

Abieluõigus ei või väljuda süüpõhimõttest waid peab olema kantud hävituspõhimõttest / Zerrüttungsgrundsatz /. Põhimõtteliselt wõiwad sellised abielud lahutatud saada, milliste wiljakas edasikestwus objektiivsel waatlusel wõimata näib. Absoluutsed lahutuse põhjused ei saa seni kestnud mõttes püsima jääda. Isegi raskema abielu riiwamise puhul / abilurikkumine / peab lahutus ära jääma, kui see ei mõju abielu häwitawalt. Seejuures tehakse wahet süülise ja süüta abielu hävitamise wahel. Uue korralduse esireas seisawad

14/EheG teenib esmajoones Austria ja ülejäänud Saksa riigi maaaladel maksuwa abieluõlmimise- ja lahutamise ühtlustamist. See seadus kannab eneses ka natsionaalsotsialistlikku waimu. EheG astus jõusse Suur Saksa riigis 1.8.38.

15/EheR lehek 47.

süüliised abielu hävitamised, näit. abielurikkumine, järele-
tulewasoo muretsemisest keeldumine jne. Süüta abielu hä-
vitamise põhjustena esinewad waimsed ja kehalised haigused,
jne..

§ 3. Abielu lahutuse põhjused.

TsS eelnõu järgi :

TsS eelnõu seletuskirjas¹⁶ abielu lahutuse kohta lei-
takse, et lahutuse põhjuste arv on liiga suur ning seega
wõib mõjuda kahjustawalt abielu instituudile. Teiselt poolt
puuduwat wajadus kehtiwa seaduse ulatusrikkamaks muutmi-
seks. Eriti ajaloolised, moraalsed ja hingeelulised põhju-
sed teewad wajalikuks jääda samade põhjuste juurde kui
BES'is. Nii on siis waid wäiksemaid muudatusi ja täiendu-
si tehtud kehtiwa seaduse juurde.

Esimeseks seega ka tähtsamaks abielu lahutuse põhju-
seks nii TsS eelnõu kui ka uue Saksa abieluõiguse järele
on abielurikkumine. All toon ära abielu lahutuse põhjused
nagu nad TsS eelnõus esinewad :
17

Abikaasal on õigus hageda abielu lahutust, kui teine

16/TsS eelnõu lehk. 282.

17/TsS eelnõu lehk. 34.

abikaasa on abielu rikkunud.

See õigus kustub kuue kuu jooksul arvates ajast, mil hagejale abielurikkumine teatawaks sai, igal juhul aga viie aasta möödumisega arvates abielurikkumise ajast.

Abikaasal ei ole õigust hageda abielu lahutust, kui abielurikkumine teise abikaasa poolt toimus tema nõusolewõi kui ta rikkujale andestas. / § 284 /.

Abikaasa wõib hageda abielu lahutust, kui teine abikaasa on tema pahatahtlikult maha jätnud wõi teadmata kuhu ära läinud ega ilmu oma perekonna juurde tagasi, ilma et tal äraolekuks mõjuwaid põhjusi oleks, ja kui äraolekuks mõjuwaid põhjusi oleks, ja kui äraolek on kestnud vähemalt ühe aasta.

Enne abielu lahutuse hagi tõstmist, igatahes aga mitte warem kui peale kuuekuist äraolekut, peab mahajäetud abikaasa paluma kohut kohustada äraolewat abikaasat kolme kuu jooksul oma perekonna juurde tagasi tulema.

Kui äraolew abikaasa kohtu poolt määratud tähtaja jooksul küll ilmus oma perekonna juurde, kuid enne ühe aasta möödumist uuesti oma abikaasa pahatahtlikult maha jättis wõi teadmata kuhu ära läks ja see teistkordne äraolek on kestnud juba vähemalt kolm kuud, siis wõib mahajäetu esitada lahutushagi, ilma et oleks tarwis äraolewat abikaasat uuesti kohtu kaudu kohustada perekonna juurde tagasi tu-

lema. / § 286 /.

Wõrdseks pahatahtliku mahajärmisega loetakse:

- 1/ naise keeldumine mehele uude elukohta järele minemast mõjuva põhjusega;
- 2/ mehe keeldumine elukoha vahetamise puhul naist kaasa võtmast mõjuva põhjusega;
- 3/ kui üks abikaasateist sunnib lahus elama. / § 287 /.

Kumbki abikaasa võib hageda lahutust, kui nad vastastikuse kokkuleppimatuse tõttu vähemalt kaks aastat vahetpidamata mõlema tahtel on elanud lahus. / § 288 /.

Kumbki abikaasa võib hageda lahutust, kui abikaasad põhjustel, mis ei olene ühe või mõlema abikaasa tahtmisest, on sunnitud lahus elama ja kui see on kestnud vähemalt kolm aastat. / § 289 /.

Abikaasa võib hageda lahutust:

- 1/ kui teine abikaasa meelega vastu hageja tahtmist takistab sigitamist või lapsesünnitamist;
- 2/ kui teine abikaasa mitte wanaduse tõttu, vaid muudel põhjustel on täitsa suguuhtimis- või sigitusvõimetu ja see võimetus on tekkinud enne abiellumist. / § 290 /.

Abikaasa võib hageda lahutust, kui teine abikaasa abielu kestel on jäänud vaimuhaigeks ja haigus on kestnud juba üle aasta ning selle parandamiseks ei ole lootust, või kui viimane põeb nakkavat suguhaigust, pidalitõbe või

äärmiselt wastikut parandamatut tõbe. / § 291 /.

Abikaasa võib hageda lahutust, kui teine abikaasa abielukohuste raske rikkumisega või autu kõlvatu eluviisiga sedawõrd riivetab abielulist wahekorda, et ei või eeldada abielulise kooselu edasikestust.

Abielukohuste raskeks rikkumiseks loetakse muuhulgas ka julma kohtlemist.

Hagiõigus kustub kuue kuu jooksul arwates päewast, mil lahutuse põhjus hagejale teatawaks sai, igal juhul aga wiie aasta möödumisega arwates lahutuse põhjuse tekimisest. Andestamine võtab õiguse hageda abielu lahutust. / § 292 /.

Abikaasa võib hageda lahutust, kui teine abikaasa on kohtu poolt mõistetud wangimajja üle ühe aasta või raske-
maile karistustele, samuti ka wangimajja warguse, kelmuse, võõra wara omastamise või raiskamise eest.

Hagiõigus kustub kuue kuu jooksul arwates päewast, mil jõustunud kohtuotsus hagejale teatawaks sai, igal juhul aga wiie aasta möödumisega arwates kohtuotsuse jõustumisest. Andestamine võtab õiguse hageda abielu lahutust. / § 293 /.

Lõpuks tuleb võimalus abielu lahutada kokkuleppel : Abielu lahutatakse, kui mõlemad abikaasad seda ühiselt ja wankumatult soowivad. / § 294 /. Sellist võimalust pole

paljudes maades. Küll lubas seda Code Civil ja ka Preisi maaõigus, kuid hiljem see keelati nii, et Lääne-Euroopas pole see põhimõte praegu kehtiv¹⁸. Hilisemal ajal on kokkuleppel lahutamine kerkinud uuesti akuutselt päewakorda ja ta on praegu maksev meil, Lätis, Taanis, SSSR-s ja mujal.

Kokkuleppel lahutuse üheks keelamise põhjuseks tuuakse ette, et see tõttu suureneb abielu lahutuste arv. Sellele võib aga vastu väita, et selle võimaluse puudumisel otsitakse kõrwalteid, petetakse kohut, ihe sõnaga tema arvel väheneb teistel põhjustel lahutuste arv.

Kui abielu lahutatakse süülisel põhjusel, siis tuleb kohtuotsuses väljendada, et kostja on lahutuses süüdi¹⁹.

Kostjal on võimalus vastuhagi tõsta. Kui see küllaldaselt põhjendatud, tuleb süüdlaseks mõlemad abikaasad tunnistada.

Kui kostja pole vastuhagi tõstnud, tuleb tema palvel hageja süüdlaseks tunnistada, kui on asjaolusid, millede pärast kostja võiks hageda lahutust. Või kui kostja oleks õigustatud olnud hageda lahutust hageja poolt esitatud lahutuspõhjuste tekkimise ajal, olgugi et see õigus on kustunud andestamise või aegumise tõttu.

18/EheR lehk.47.

19/TsS eelnõu lehk.35.

Ehe G²⁰ järgi:

EheG abielu lahutuse põhjuste, eriti süüliste, arv on tundvalt väiksem TsS eelnõu omast. EheG-i vastavad seadused on abstraktsemad ja nad väljuvad abielu hävitamise põhimõttest. Kui abielu on mõnel terwendamata põhjusel hävinenud ja abielu olemusele vastavat kooselu abikaasade vahel oodata pole, ainult siis tuleb abielu lahutada.

Abielu lahutuse põhjused jagunevad EheG-is süülisteks ja teisteks abielu lahutuse põhjusteks..

Järgnevalt käsitan abielu lahutuse põhjusi nagu nad EheG-is esinevad tõlkes :

Abikaasa võib hageda lahutust, kui teine abielu rikkunud on.

Tal pole õigust lahutusele, kui ta on abielurikkumiseга nõustunud või seda oma ülalpidamisega on ettekavatsetult võimaldanud või lihtsustanud. / § 47 /²¹.

Teiseks süüliseks abielu lahutuse põhjuseks on järeltulevasoo muretsemisest keeldumine :

Abikaasa võib hageda lahutust, kui teine ilma olulise põhjuseta kestvalt keeldub järeltulevatsugu sigitamast või sünnitamast, või kui ta õigusevastaseid abi-

20/Rexroth op.cit., lehk.75.

21/Rexroth ib.

nõusid tarvitab või tarvitada laseb lapsesündimise
 22
 takistamiseks. / 48 /.

23

Mainitud eeskirja oluliseks põhjuseks saab tunnustada ainult erilist olukorda /näit.abikaasa raske haigestumine. Majanduslik kaalutus üks ei saa kunagi oluliseks põhjuseks olla, vaid kõige enam ühenduses teiste asioludega / näit.lasterikas abielupaar seisab raskes majanduslikus olukorras /. Ka need juhud tänapäeval saavad waevalt olulist põhjust pakkuda, kuna seal rahvusühiskond abistawalt waelele astub / NSV /jne.

Viimaseid süülisi abielu hävitamise põhjusi käsitab
 24
 § 49 Teised abielu eksimused: *u all.*

Abikaasa võib hageda lahutust, kui teine mõne raske abieluwastase eksimusega või autu või kõlbluswastase ülalpidamisega abielu süüliselt nii sügawalt hawitanud on, et oma olemusele wastawat kooselu oodata pole. Kes ise eksimuses süüdi on ei saa lahutust soowida, kuna arwestades eksimuse liiki eriti kui see on ühenduses teise abikaasa eksimusega, tema lahutuse soow õige abielu olemuse hindamise juures kõlbeliselt õigustatud pole.

See eeskiri tähendab olulist muudatust nii BGB kui ka meie TsS eelnõu suhtes.

22/Rexroth ob.cit., lehk.75.

23/EheR ob.cit.lehk.50.

24/Rexroth ob.cit., lehk.76.

Senise õiguse järele oli abielu lahutuse taotlus, mis haawatud abikaasale abielu edasikestmist mäsras, oma isiklik suwa. Uue Saksa abieluõiguse järele on võimalik ainult terwendamata purunenud abielu lahutuse taotlus, mis rahvusühiskonna vastu seisvate abielukohustuste vaatlemisel wiljakat kooselu oodata ei lase. Suwa seega taganeb

25

objektiivse abieluhawimise määramise ees .

Kindlasti mähgib tänapäewal ka suwa teatud osa Saksa abieluõiguses, kuna seadus arwestab, kas abielu olemisele wastaw ühiselu võimalik on. Kuid see suwa on wastolus senise õiguse ka meie TsS eelnõu omaga. Mitte individuaalsete, waid üldiste inimlik-kõlbeliste arusaamiste järele tuleb kindlaks teha, kas abielu lahutada või mitte.

Süülisel põhjusel pole õigust lahutusele, kui haawatud abikaasa andestab teisele eksimuse või seda eksimust abielu häwitawalt ei tunne.

26

Süülisel põhjusel võib lahutushagi tõsta 6 kuu jooksul arwates lahutuse põhjuse teada saamisest/tähtaeg ühtub TsS eelnõu wastawa tähtajaga/. Kulgemine seisatub kui abikaasade kooselu on lõppenud. Teeb süüdlane abikaasa ettepaneku teisele abikaasale kooselu uuesti alustamiseks või lahutusehagi tõstmiseks, kulgeb tähtaeg ettepaneku wastuwõtmisest

25/EheR lehk.53.

26/Rexröth ob.cit., lehk.80.

peale.²⁷

Lahutuse hagi pole võimalik, kui abielu lahutuse põhjuse teada saamisest on möödunud 10 aastat. Kuid lahutus on ka siis võimalik, kui on toimunud abielurikkumine isikuga kellega läbikõimimine Saksa riigi kodanikul keelatud on / BlschG/.²⁸

Saksa abieluõigus näeb ette hagi asemele ka lepituse tähtpäeva kohandamist. Wastaw palwe kaotab oma jõu, kui palwe esitaja lepituse tähtaja jooksul ei ilmu kohtusse või kolme kuu jooksul selle tähtaja lõpust ei tõsta hagi abielu lahutuseks.²⁹

Wastawat lepituse instituuti meie TSS eelnõu kohtu kohtu ees ei näe ette.

Lahutuse aegunud põhjusti võib abielu lahutuse protsessi kestel tagant järele maksvaks kuulutada või seda teise abielu lahutuse põhjuse toeks kasutada. /See võib esineda süülise või wiljatu lahutuse põhjuse juures/.³⁰

Nüüd järgneb lahutus teistel põhjustel, tõlge EheG-ist: Waimsel segadusel põhinev ülalpidamine lahutuse põhjuseks.

Abikaasa võib lahutust ha_eda, kui abielu teise abikaasa ülalpidamise tagajärjel, mis waimsel segadusel põhi-

27/Rexroth op.cit., lehk.80.

28/Rexroth op.cit., lehk.80 j.

29/Rexroth op.cit., lehk.81.

30/Rexroth op.cit., lehk.82.

neb ning mida abielueksimusena waadata ei saa, nii sügavasti häwitatud on, et abileu olemusele wastawat kooselu oodata pole. /§50 /.³¹

TsS eelnõus wastawat eristamist waimuhaiguse ja waimusegaduse wahel pole.

Abikaasa võib hageda lahutust, kui teine abikaasa waimuhaige on ja haigus nii kaugele on jõudnud, et waimline ühendus abikaasade wahel lõppenud on ja selle uuendust oodata pole. / §51/.³²

Eelpool mainitud eeskiri esineb ka TsS eelnõus pea samal kujul.

Abikaasa võib hageda lahutust, kui teine abikaasa kannatab raske külgehakkawa või wastikust äratawa haiguse all ja selle terwenemist või külkehakkawuse kõrwaldamist lähemal ajal oodata pole. / § 52 /.³³

I Abikaasa võib lahutust hageda, kui teine peale abielu sõlmimist enneaegselt wiljatuks on jäänud.

II Lahutus on wõimata, kui abikaasad teineteisega terwet abielulist järglast või ühiselt lapsendatud terwet last omavad.

III Kes ise wiljatu on ei oma õigust lahutusele, sama

31/Rexroth op.cit., lehk.76.

32/Rexroth op.cit., lehk.77.

33/Rexroth ib.

maksab abikaasa kohta, kes uut abielu terwislikel põhjustel ei võiks sõlmida või kellele terwishoiuamet sellele arä soowitaks. / §53 /.³⁴

Lahutus waimsete ja kehaliste haiguste või puuduste juures pole lubatud, kui selleks pole kõlbelist õigustust. Rähvus-kõlbelisest seisukohast tuleb kõik asjaolud arwestada, mis abielu lahutuse või kestmise kasuks räägiwad. Reeglipäraselt pole õigustatud lahutus, mis kostjat abikaasat ebaloomulikult raskelt tabada võib. Küsimuses kas ebaloomulik karmus esineb tuleb arwestada abielukestwust, abikaasa iga, haigestumise või wiljatuse põhjust.³⁵

Hagi esitamiseks aegumise tähtaeg on ettenahtud ainult enneaegse wiljatuse juhuks s, o. l aasta. Tähtaja kulgemine algab wiljatuse teadasaamisest. Kuid lahutus on võimata, kui hageja on 30 aastat täis ja abielu algusest on möödunud 10 aastat.³⁶

Wiimaseks lahutuse põhjuseks Saksa abieluõiguses on koduse ühiselu lõpetamine :

Iga abikaasa võib hageda lahutust, kui on lõpetatud abikaasade wahel kodune ühiselu 3 aasta eest ja abielu olemusele wastawat kodust ühiselu oodata pole sügawalt haarawa terwendamata abielu häwitamise tõttu.

On abikaasa, kes hageb lahutust süüdlane abielu hä-

34/Rexroth op.cit., lehk.78. 35/EheR lehk.60 vj.
36/Rexroth op.cit., lehk.81.

wimises, võib teine lahutusele vastu hageda. Wastuhagi ei tule tähele panna, kui abieluhoidmine abielu õige olemuse hindamisega ja kogu mõlema abikaasa hoiakuga see kõlbeliselt õigustatud pole. / § 55/.³⁷

Selle eeskirja praktiline tähtsus seisab selles, et ta täienduseks teistele lahutuse põhjustele, lahutust kõigil terwendamata hävinenud abielude puhul võimaldab.

Samuti kui TsS eelnõus tuleb siin kohtuotsuses väljendada kas kostja on süüdi, kui mõlemad süüdi on, siis kumb ülekaalukalt on süüdi.

Waatamata esinewatele lahutuse eeldustele tuleb hagi tagasi lükata, kui kostja abikaasa põhjendatult vastu räägib. Reeglipäraselt on wastuhagi lahutusele põhjendamata. Rahvusühiskond põhimõtteliselt ei oma huvi abielu vormilises edasikestwuses, mis terwendamata abielu hävimisega oma sisemise väärtuse täielikult kaotanud on. Mis on terwendamata abielu hävimine? See esineb, kui haawatud abikaasal abielulik meelsus purustatud on, see tähendab sisemist wõõrdumist, mis abikaasale edaspidi wõimatuks teeb abielu olemusele wastawat truudust, armastust ja lugupidamist üles näidata.
38

Erandlikult on wastuhagi põhjendatud, kui erilised asiolud esinewad, mis rahvuslikus või wahwuspoliitilises huwis on, sisemiselt väärtusetuks muutunud abielu hoida.

³⁷/Rexroth op.cit., lehk.79.

³⁸/EheR lehk.64, j. 3.

Näit. esinevad alaealised lapsed; lahutusele vastu rääkiw abikaasa on abielus erilisi ohvreid toonud; kui abielu on kestnud üle kolmekümne aasta jne.

EheG-i lahutuse põhjustele lisandub nowell abielu lahutus ümberasumise tõttu. Rahvuselt sakslased /Volksdeutsche/, kes ümber asuvad Saksa riiki wõiwad hageda lahutust alati siis, kui nende abikaasa maha jääb.

Abielu lahutus sel juhul peab aset leidma waatamata kas abielu purunenud on wõi mitte. Lahutus toimub ilma süüdi mõistmiseta. Wastuhagi wõi kaassüüdlaseks tunnistamist ei wõi siin aset leida.

§ 4. Abielu lahutuse isiklikud tagajärjed.

Abielu lahutatakse jõustunud kohtuotsusega. Tähtsam lahutuse tagajärg on seni kehtinud abielu lahutamine. Tehtakse wahet, kas abielu lahutatakse ühe abikaasa süü, mõlempoolse süü wõi süüta põhjusel. Abielu lahutusel on nii isiklikud kui ka waranduslikud tagajärjed. Abielu mõistes määritletud õigused ja kohustused langewad abikaasadele ära. Kumbki abikaasa läheb oma teed, nad wõiwad oma elu uuesti rajada. Kuid teatud õigussidemed jääwad abikaasade wahel siiski jõusse, eriti tähele pannes nimeõigust,

39/EheR lehk.65, j.

40/EheR lehk.66, j.

alimentatsiooni kohustust. Need sidemed abikaasade vahel jäävad veel tihemaks, kui lahutatud abikaasadel on oma abielust lapsed.

Perekonnanimi.

Põhimõtteliselt naine säilitab oma mehe /lahutatud / perekonnanime. Seepõhimõtte on kehtiv nii TsS eelnõus kui ka EheG-is.

41

TsS eelnõu § 296:

Lahutatud naisele jääb alale tema mehe perekonnanimi, kui ta ise abielu lahutamisel ei soovi tagasi perekonnanime, mis tal oli enne sellesse abiellu astumist.

Kui aga naine tunnustatakse lahutuses süüdlaseks pooleks, siis võib kohus mehe palvel naiselt ära võtta mehe perekonnanime; niisugusel korral saab naine tagasi perekonnanime, mis tal oli enne sellesse abiellu astumist.

Kui naine enne abiellu astumist oli lesk või lahutatud, siis võidakse kohtuotsusega temal lubada kanda oma neiupõlve perekonnanime.

Mis puutub mehesse, siis lahutuse korral kaotab ta õiguse naise perekonnanime peale, kui see oli tema perekonnanimele juurde lisatud.

Saksa abieluõigus käsitab samuti perekonnanime küsimust peale abielu lahutust.

Seal lahutatud naine ^{wõib} oma endist perekonnanime taga-

si võtta avalikult kinnitatud avaldusega perekonnaseisuametnikule. Samuti võib ta tagasi võtta perekonnanime, mis tal olnud eelmises abielus, kui omab sellest abielust järglasi. Mainitud õigus jääb ära, kui naine on üksinda või ülekaalukalt süüdi.

Kui naine on üksinda või ülekaalukalt süüdi, siis mees võib keelata oma perekonnanime kandmist vastava avaldusega perekonnaseisuametnikule. Perekonnaseisuametnik on kohustatud sellest korraldusest naisele teatama. Mehe nime kaotamisega saab naine oma endise perekonnanime tagasi.⁴²

Mehe perekonnanime kandmist võib keelata ka hoolduskohus, kuid ainult vastava avalduse esitusel. Põhjuseks võib olla naise raske eksimine peale lahutust mehe vastu, või naise auto või kõlblusvastane elu vastu mehe tahtmist. Selle toimetuse algatajaks võib olla mees, kui ta surnud, siis mehe lähemad sugulased või ka lesk.

Wahekord lastega.

Abielu lahutusel toimitakse korraldusi laste suhtes vastavalt silmas pidades laste huviseid ning head käekäiku. See on ühine põhimõte nii TSS eelnõus kui ka EheG-is. All lähemalt:

⁴³
TSS eelnõu § 297 :

Abielu lahutuse otsuses määrab kohus ühtlasi, kumma

42/Rexroth op.cit., lehk. 84jj. EheR ob.cit., lehk. 72 j.

43/TSS eelnõu lehk. 35.

abikaasa juurde peavad jääma lapsed; seejuures arvestab kohus ka abikaasade omawahelist kokkulepet, kui see olemas, kuid peab siiki silmas ainult laste huvisid ja paneb võimalikult tähele ka laste eneste soove, kui lapsed on juba niisuguses eas, et nad soovi avaldada võivad.

Abikaasale, kelle juurde lapsed ei ole jäetud, jääb õigus lapsi tarvilikul määral vaatamas käia, mida hoolduskohus võib lähemalt korraldada.

Saksa abieluõigus kannab laste eest hoolduse hoolduskohtule, kes oma ameti järele peale lahutust korraldusi peab tegema laste heakäigule vastavalt. See laste eest hooldus uue õiguse mõistes haarab nii tegelikku hoolitsemist / ravi, kasvatust, haridust jne. / kui ka isiklikkudes asjades esindust.⁴⁴

Põhimõtteliselt peab hoolduskohus lapsehooldamise ühele abikaasale üle kandma. Walik on, ilma et kohus oleks abikaasade kokkuleppega seotud, nii waja langetada, et see wastawas olukorras lapse heakäigule kõige enam wastab.

Erandlikult võib hoolduskohus lapse eest hooldamise ühele haigerawitsejale üle kanda, kui see eristel põhjustel lapse heakäigule nõuetaw on.

Hoolduskohus võib omi korraldusi igal ajal muuta.

Mis puutub isiklikku läbikäimisse lastega, siis põhimõtteliselt omab abikaasa, kellele ei kuulu lapse eest hoolitsemine, õiguse isiklikuks läbikäimiseks lapsega.

Erandlikult võib hoolduskohus läbikäimist vanemaga, kes lapse eest pole hoolitsema kohustatud, keelata kindlaks ajaks või kestvalt, kui see teenib eristel põhjustel lapse head käekäiku.

Alimentatsiooni kohustus.

Nii TsS eelnõu kui ka EheG seisavad ühisel põhimõttel süüdlane abikaasa on kohustatud andma kohast ülalpidamist mittesüüdlasele, kui võrd viimane seda vajab. Alimente tuleb anda perioodiliselt makstavate summade näol, võib ka hageda ühekordset summat. Õigus ülalpidamist saada kustub õigustatu uuesti abiellumisega.

TsS eelnõu lisab juurde, kui lahutuse põhjuseks on teise abikaasa vaimuhaigus, siis tuleb toimida samal viisil kui eelpool tähendatud.

EheG käsitleb alimentatsiooni kohustust veel pikemalt. Ta eristab lepingulist ja seaduslikku alimentatsiooni korraldust. Viimane tuleb tarvitusele, kui lepingulist alimentatsiooni korraldust pole tarvitusele võetud.

Lahutatud naine peab lahutatud mehele alimente maksma ainult siis, kui ta pole võimeline end ise ülal pidama.

On mõlemad abikaasad süüdi mõistetud, ilma et kumbagi

45/TsS eelnõu lehk.36.

46/EheR lehk.73 jj..

süü ülekaalukalt tabaks, siis võib alimente maksta, kui üks abikaasa end ise üleval pidada ei saa ja kui rahasumma wahekorrale wastawalt on paras. Kas see juhus esineb otsustatakse abiwajaja abikaasa tarwiduste, warandusliku seisukorra ja teenimiswõimaluste järele. Edasi tuleks arwesse alimentideks kohustatu abikaasa alaealiste laste ja uue abikaasa tarwidused.

Kui kohtuotsus ei oma süüdimõistmist peab abikaasa, kes hages lahutust teisele abikaasale alimente maksma, kui see eelpool tähendatud tingimustel wajaalik j võimalik on. Selle eeskirja mõte seisab selles, et lahutuse, ilma süüta põhjustel, karmust tasandada.

Alimentideks õigustatud abikaasa kaotab alimentidele õiguse, kui ta peale lahutust süüdi on raske eksimusega abikaasa vastu, või elab abikaasa tahte wastaselt autut või kõlbluswastast elu.

Alimentideks õigustatu võib nõuda ainult hädatarwilikku ülespidamist, kui ta enda süü tõttu enam puuduses on, ei või ta suuremat ülespidamist nõuda.

Lahutatud abikaasade alimentatsiooni kohustus lastele ei saa lahutusega puudutatud. Mees jääb seega esimeses jões neile alimentide maksjaks. Nii palju kui ülespidamise

kulud lapse warandusest kaetud ei saa peab teine abikaasa oma waranduse wõi teenistuse sissetulekust lapse ülespidamiseks parajat abi andma.

§ 5. A b i e l u l a h u t u s e w a r a n -
d u s l i k u d t a g a j ä r j e d .

Kui abikaasade wahel abielu lahutatakse, siis on ka wastawad tagajärjed abikaasade waranduslikes suhetes.

TsS eelnõu näeb ette abikaasade warawahekordade suhetes üht üldist legaalsüsteemi s.o. warasoetuse süsteem. Mainitud süsteemi saab abielulepingutega muuta.

Warasoetuse süsteemi järele abikaasad säilitawad omandiõiguse oma warandusele nii abielu sõlmimisel, kestel kui ka lõppemisel.

Kui abielu lahutatakse, siis kummalgi abikaasal on õigus warasoetuse wahekorra lõppemisel teiselt abikaasalt saada pool sellest, mis teise abikaasa waras on soetiswara, kui abielu on lastega, wõi 1/3 sellest, kui abielu on lasteta. Mis on soetiswara? See on puhas warawäärtus, mis warasoetuse wahekorra lõppemisel abikaasa kogu wara puhaswäärtusest üle jääb pärast põhiwara puhaswäärtuse mahaarutamist kujundab selle abikaasa soetiswara.

Edasi abielu lahutusega kaotavad jõu kõik abikaasade poolt surma korraks teineteise kasuks tehtud korraldused ja kustuvad abielulepingud.⁴⁹

Abikaasalt, kes on tunnustatud üksi süüdlaseks, võib teine abikaasa kingid, mis ta temale kihluse või abielu kestel teinud, tagasi nõuda õigustamatu rikastumise kohta käivate eeskirjade järele.

Tagasi nõue jääb ära, kui lahutuseotsuse jõustumisest on möödunud üks aasta või kui kingija või kingisaaja on surnud.⁵⁰

Saksa uus abieluõigus ei käsita abikaasade varalisi wahekordi. Siin tuleb lahutuse korral BGB vastavaid sätteid kohandada.

Saksa abieluõiguse legaalsüsteemiks abikaasade varawahekordade suhtes on varühisus /Gütergemeinschaft/. Seda süsteemi võib abielulepingutega mätta. Varühisuse juures kogu abikaasade vara moodustab ühise tumbu. Mõlemile abikaasale on antud õigus vara poolele mõttelisele osale. Mees valitseb ühisvara.⁵¹

Kui abielu lahutatakse ning süüdlaseks on üks abikaasa, siis võib teine nõuda, et kummalegi varaväärtus tagasi antakse, mis ta varühisusse toonud. Kui ei jätku tagasimaksmiseks üldvara väärtusest, siis peavad mõlemad puudu-

49/TsS eelnõu lehk. 35.

50/TsS eelnõu lehk. 36.

51/BGB 299 jj..

wat summat pooleks kandma.

See õigus kuulub ka süüdlasele abikaasale, kui teine ülekaalukalt süüdi on mõistetud, või süütule, kelle abielu teise abikaasa nõudmisel lahutataud saab. 52.

Mis puutub laste warandusse lahutataud abielust, siis vaatamata sellele, et isal pole õigust lapse eest hoolitse- da, ta säilitab waranduse suhtes esinduse, walitsemise ja kasutamise õiguse. 53

Kuna Saksa uus abieluõigus ei käsita wastawat küsi- must pikemalt, siis piirdun öelduga.

§ 6. L ö p p s ö n a .

Käsitlenud eelnewail lehekülgedel sissejuhatawalt abielu mõistet ning tema analüüsimisel tõmmanud wõrdlus- jooni meie õigusnormide wäljaarendamiseks kehtestada ka- watsetud TsS eelnõu ja Uus Suur Saksa abieluõiguse wahel - kinnitan alljärgnewalt lõppsõnalise kokkuvõttega, waid need kardinaalsed erisused, mis ilmestawad mõlemaid abieluõiguse norme:

1. Saksa kehtiw õigus lähtub abielu sõlmimisest ning kõigist selle suhteist tulenewaist järeldusist seega ka lahutusest, mitte nii nagu TsS eelnõu, mis näeb abielus kahe inimese omawahelist kokkulepet-lepingut, waid ühiskondlikust seisukohast.

2. Abielu lahutuse causa meie TsS eelnõu järgi on kon-

reetjuhtudel üksikasjaliselt määritletud. Saksa abieluõiguse normide kohaselt on abielu lahutuse põhjuste loetelu piiratum ja seda eriti süülaliste põhjuste osas.

3. Saksa abielu lahutuse põhjused ei arvesta üksikisiku individuaalset seisukohta vaid lähtuvad, sest kas abielu teatud olundi kujunemisel on hävitatud või mitte, kusjuures selle kriteeriumi aluseks on lähtekoht, kas abielu edasipüsimine on ühiskonnale kasulik või mitte.

4. Eelnewast järelduvalt Saksa abieluõigus, kuigi ta seda ei maini expressis verbis, ei tunnusta abielu lahutust wastastikkusel kokkuléppel nagu seda ette nägi TsS eelnõu. Saksa abieluõigus loeb seda ainult individuaalseks huwiks, mis saab õigustuse alles siis kui see individuaalne huwi, wastawalt rahwussotsialistlikule õpetusele, on kokkuw ühiskondliku üldhuwiga.